

Poniatowski Stan. Glos (1782. 23 pariz).

G Ł O S

J. O. Xcia Jenci STANISŁAWA

PONIATOWSKIEGO

MARSZAŁKA RADY NIEUSTAJĄCEJ

PRZY

USPRAWIEDLIWIENIU CZYNOW

RADY NIEUSTAJĄCEJ

Dnia 23 Października. Roku 1782. M I A N Y.

w Drukarni Piotra DUFOUR.

XVIII. 2. 336.

NATIASNIEJSZT^o KROLU P. M. M.
Przeświętne Zgromadzone Stany.

PRzypomina mi to miejsce obowiązek usprawiedliwienia Rady; lecz spoczywające Narodu zaufanie na wyborze swoim, na relacyi Delegowanych do przeyrzenia czynności naszych, a nadewzysliko, na wyolokim W. K. Mci w teyże Radzie przewodnictwem, zdeymnie ze mnie postać obrońcy; wkładając nader ozdobięyszą; wielbiciela słuźności, y dobroci Waszych.

Nie próżny, owszem potrzebny zwyczaj usprawiedliwienia czynności Rady, odbywać się powinien z przyzwyczajoną y użytkiem dla Rzpltey, a z radością powszechną Obywatelów. Poznawa Narod granice władzy, którą powierza, poddaie chętnie Obywatel kroki swoje pod roztrząśnienie tych; z ktorymi zaw'ze dzielić sobie zakłada dar wolności, czy w stanie koleżeństwa, czy odpowiedzialności, czyli odbierania sprawy czynow, władającym dozwołonych. Wszystkie więc postaci są równe temu, który dar użycia wolności swoiey cenić umie, a niekażytelnie dochowuiać w Obywatelstwie, towarzystwo cnot Obywatelskich; skromnie y nieprzestępnie piastował władzę sobie powie-

rzoną. Zbliżony potym do mety; którą Prawo Urzędow-
waniu jego zakłada, jednostraynym odstępuie umysłem, bez
przelądu o potrzebie, y zdatności swoiey, lecz pełen cno-
tliwych, y pomyślnych dla Oyczyzny chęci.

Kto temu podobnym zdać się może Przeświętnym
Rzpltey Stanom; wart umieszczenia na stopniu zaufania
Narodu, wart nayspierwszy poznawać oycowskie za-
myśly opatrznegu y Naysławkwiszege Krola, wart iest
razem z gronem, w ktorym łaskawe Współ-Obywatelow
obranie, umieścić go chciało; nieść teraz przed oczy wa-
sze zbior popraw, dla dobra kraju potrzebnych. W do-
pełnieniu takowego dzieła, nayawniey okazać się może,
iż Rada zachowuie przyzwoity zamyślem Rzpltey związek,
ktoremu dwoletnia przerwa zdać się nader przeciwną. Gdy
bowiem upłynienie czasu Zwierzchnośćiużżegna rządową;
odbiera nowa Rada procz władzy swoiey, skład nieuskute-
cznionych zamyślow Patryotycznych, poznanych potrzeb
Kraiovych, żądań Obywatelow, ktorym rząd baczny
czasem dogadzać może.

Te dochowawszy, y przyzwoitym staraniem podług
swego rozważenia umiarkowawszy; uczyniliśmy proie-
ktow układ: ktory, przenosi Rada do Seymowey Izby,
gdzie przewodnicstwo W. K. Mci iest rownie skuteczne,
rownie ulubione.

Mała liczba projektow Radnych zaświadczać może ich
użyteczność; większa bowiem, głównieylze tłumić potra-
filaby.

Z tych zaftanowienia Waszego Przeświętnie Stany; go-
dny iest zapewne projekt o exakucyi Dekretow.

Nie znamy albowiem Narodu, ktoryby w tak pomy-
ślnym ziednoczony zostawał towarzyśtwie; iżby bez Są-
dow obeysć się mógł, a pewniey iestozcze, iż niema Sądu;
ktoregoby wyroki były tak dogodne; iżby w przeświad-
czeniu stron, miały dla siebie zapewnione uskutecznienie.

Gdy się więc takową nadzieją ludzi nie można, pamiętać należy; iż w każdym razie, gdzie Prawa są potrzebne; powinny być jasne, wszystkim wiadome y meżne; aby Obywatel słabszy w nich przyzwolitą znajdował otuchę; a mocniejszy, niedrażniony, lecz ukromiony bywał.

Mogłbym niemniej mówić o użyteczności innych projektów Rady, lecz przyzwolność, którą w obradach ważnych rzeczy użyteczność włada, dokładnymi czyni przepis; iż nie potrzebują w tym natchnienia Mężowie, ktorych staraniu Ojczyzna już potrzeb swoich uczyniła powierzenie; a tym samym nayznakomitze ich prawodawczye znaćności dała świadectwo.

Dotyć będzie dla Rady, jeżeli poznać zechcecie Prześ: Rzepltey Stany; iż jako Jey czynności bydź mają częścią, y nieco przygotowaniem robot ważnych; tak też w ślady te wstępować starała się, ktore dawnieyszymi Obradami, y przytomnością potrzeb Ojczyzny miała sobie ukazane. Szczegulniejszy w tym cel mając: Rząd obiaśniać, tenże ubespierać y utwierdzać; ktoren, iako z wielu członków złożony, tym doskonalszego spoienia potrzebuie. Jeżeli nam przyszłość takową czynić może nadzieię; prędzsz doysćcie obietcią: stałość w przedsięwzięciu, y przeczorne przyszłych skutków dostrzeganie.

„ *Legistoris Judicium, non de singulis, nec de praesentibus, sed de futuris & Universalibus est.* „

W takowym przyszłych rzeczy przygotowaniu, wyszło kilka Rezolucyi Rady, ktore zadawnionym Kraiowym potrzebom, pierwsze nieco przyniosły zaradzenie.

Znała dobrze Rada, iż fundusz extraordinaryiny, naywłaściwiey jest funduszem publicznym, ktoren na potrzeby nagłe, a niemające innego opatrzenia powinien bydź użyty. Jeżeli go należy oszczędzać; nie wolno odmawiać, gdzie dobro Kraiu onego wymaga.

Uznać podobno zechcą Prześwietne Rzpłtey Stany; iż nie prześląpila Rada granic właściwych dozwolonego sobie szafunku; gdy za przełożeniem Sędziow, wykład przez nich czyniony. na wyżywienie więźniow, powrocony im został.

Potrzeba y doświadczenie; nowość tego wydatku dostatecznie u'prawiedliwić mogą. Ani z spokojnością Kraiową, ani ze słutnością zgodne nie jest, aby Obywatel, ktoren dla własnego ubezpieczenia, znaczne opłaca podatki; ieszcze obowiązany m się widział do utrzymywania złoczyńców swym kosztem; lub ich schwytawszy; obarczył wyżywieniem Sędziow niepłatnych, strażą ieszcze przyzwoitą nie opatrzonych; a ztąd powszechnie do wypuszczenia onych przymuszonych.

Ten krok może bydź wzięty za najpotrzebniejszy ku urządzaniu bezpieczeństwa wewnętrznego w Kraiu; wykład zaś nie stanie się nader znacznym, gdy przy dobrym ułożeniu, oszczędność zachowana będzie.

Powtorny wydatek, ktoren sobie Rada dozwoliła, sposobem jednak awansu; jest na zapomożenie fabryki farfurowey. Okazanie sztuk, przeświadczyło ją; iż teraz dać należało pierwszy przykład skromnego zafilenia pracującym w rzeczy potrzebney, daleko już doprowadzoney, a ktorey zagraniczne kupno jest dla Kraiu, kosztowne.

Takowe trwające potrzeby, nieznaczny dotąd w handlu wzrost mało-wspartey Induſtryi; przepisują należność przyzwoitego zachęcenia, ktorego tym mniej odmawiać należy, gdy się udziela na już pokazujących się skutkach; znacznych y pewnych nadal dla Kraiu użytkow.

Poki w tych obrębach utrzymywać zechce Rada wydatki swoje na wskrzeszenie przemysłu; mniej znaczne a

skuteczniejsze będą; gdyż nadzieia względow Rady; niewiedzie nikogo, do chwycenia się rzeczy chybných, lub mniej Kraiowi potrzebnych.

Oszczędność fundulzow publicznych; jeżeli iest sama w sobie potrzebna, nierownie więcey dla dobrego przykładu, ktoren rząd każdy Obywatelom winien, naybardziej zaś w Narodach wolnych, gdzie dochody Skarbu są szczerulniey umiarkowanym udziałem majątku, zamienionym na własność, y użytek powszechności.

Nie dla ~~tego~~ wspomianą okoliczność nader smutną ostatniego powietrza, y kilkoletniey szarańczy; iżbym ztąd chciał dla Rady chwałę zyskać; gdzie tylko pilną byździaniedbała; lecz abym miał sposobność wyrażenia, wiele tuteysze Kraie nawet winne są gorliwości Obywatel w Prowincyi Ruskich. Gdzież im oddać tę sprawiedliwość, gdzież ich zachęcać do dobrowolnych y znakomitych dla współziomkow swoich usług? jeżeli nie przed wyborem z powszechności tey Oyczyzny; dla ktorey prace, y wydatki swoje łożył, a choć iuż widząc własne nadzieie zniszczone; tak usilnie ubezpieczeniem innych Prowincyi zająć się okazali, iż dałby może Nasz Kray pierwszy przykład zupełnego zniszczenia tey klęski, gdyby zagraniczne południowe, częste iey nie naływały oblaki.

Finalna determinacya granic Kraiow Rzpltey z Państwem Moskiewskim, iest po większey części dokonana; co się zaś tego pozostaie dzieła, spodziewać się należy; iż żadney zawilości, mniej ieszcze przeszkodom nie podlega.

Lecz przeszkod wspominać nie można; gdzie z uwielbieniem słuszności; łączyć należy słodką wdzięczności pamięć ku Monarchini, ktora często swą okazując przychylność; szczerulnieyszą wolę swoją dała poznać; aby Kraie W. K. Mei y Rzpltey doznawały użytkow, y korzyści wszelkich, spokojnego, y zyskowego sąsiedztwa.

Jeżeli Rada skutkiem y użytecznością dzieł swoich, już zaflużyła sobie na przyświadczenie wewnętrzne serc Waszych; iż w duchu oświeconego Obywatelstwa sprawowała czynności swoje; tym pewniejszy będzie tego dla niej osiągnięcie; gdy pozwałasz Najjaśniejszy Panie, aby najważniejsze Rady czyny; nieść mogły cechę opieki y pracy Twojej. Przyjemniejszy tym się staną wszystkie ofiary nasze, bo z czyieyże ręki woli Narod odbierać, co Jego pomyślność przyśpieszać lub utwierdzać może? jeżeli nie od Króla, dla którego świadczyć, a Narodowi odbierać; wzajemnym stało się zwyczajem. Dostępule teraz Narod w odprawianiu tylu Seymow wolnych pod opieką Twoją; swobod, które zdaly się pierwiej być dla niego skarbem rzeczy drogich, lecz do użycia nie usposobionych.

Chciałeś Najjaśniejszy Panie, aby te bogactwa, prze-
stały próżnym być tych obciążeniem, których były własnością; stały się y owszem ozdobą, y twierdzą wolnego Narodu, ktorem łącząc zaufanie z wiernością; w niczyje ręce, iak w Twoje przyzwoiciey składać nie umie takowe dla Ojczyzny pomyślne przyrzeczenie: "*Servi legum simus, ut liberi esse possimus.*"

XVIII. 2. 336

XVIII.2.336